

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 16 stycznia 2019 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w Ł. w Z. zobowiązał P. W. do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń z tytułu renty rodzinnej za okres od 1 marca 2018 roku do 31 sierpnia 2018 roku w kwocie 6178,80 zł i odsetek za okres od 27 marca 2018 roku do 16 stycznia 2019 roku w kwocie 260,69 zł. Łącznie 6439,49 zł (decyzja k. 216 akt ZUS).

W dniu 15 lutego 2019 roku od powyższej decyzji odwołanie do Sądu Okręgowego w Łodzi złożył P. W. wskazując, że nie jest w stanie zwrócić całej kwoty, ponadto wskazał, że świadczenie za niego odbiera jego matka, z którą nie mieszka odkąd skończył 18 lat. Jako swój adres podał (...)-(...) P., (...) (odwołanie k. 3-4).

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie wskazując w uzasadnieniu, że wnioskodawca został skreślony z listy słuchaczy z dniem 25 lutego 2018 roku, natomiast organ rentowy wypłacił świadczenie do 31 sierpnia 2018 roku (odpowiedź na odwołanie k. 5).

Na rozprawie w dniu 23 lipca 2019 roku, bezpośrednio poprzedzającej wydanie wyroku, pełnomocnik organu rentowego wniósł o oddalenie odwołania (stanowisko strony – e-protokół z rozprawy z 23 lipca 2019 r., 00:00:50 – 00:01:11 – płyta CD k. 16).

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

P. W. urodził się w dniu (...) (okoliczność bezsporna).

Decyzją z dnia 13 czerwca 2000 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych w S. przyznał prawo do renty rodzinnej B., W. i P. W. od dnia 1 maja 2000 roku do 31 stycznia 2014 roku (do 31 lipca 2011 roku w przypadku W. W.). Renta była płatna do rąk matki B. W. (decyzja k. 62-63 plik I akt ZUS).

Decyzją z dnia 13 lutego 2014 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w Ł. w Z. wstrzymał od dnia 1 lutego 2014 roku wypłatę renty rodzinnej dla ubezpieczonego z powodu braku aktualnych zaświadczeń o kontynuowaniu nauki (decyzja k.174 plik I akt ZUS).

W dniu 24 lutego 2014 roku do organu rentowego wpłynął wniosek o wypłatę renty rodzinnej wraz z zaświadczeniem o kontynuowaniu nauki (wniosek k. 176, zaświadczenie k. 177 plik I akt ZUS).

Decyzją z dnia 26 lutego 2014 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w Ł. w Z. podjął wypłatę renty rodzinnej dla P. W. ustalając termin do kiedy świadczenie przysługuje tj. do 31 sierpnia 2018 roku. Renta nadal wypłacana była do rąk matki B. W. (decyzja k. 179 plik I akt ZUS).

Decyzją z dnia 15 września 2014 roku organ rentowy przedłużył wypłatę renty rodzinnej dla B. i W. W. do 31 sierpnia 2015 roku i ponownie wstrzymał wypłatę renty dla P. W. z uwagi na brak aktualnego zaświadczenia o kontynuowaniu nauki (decyzja k. 182 plik I akt ZUS).

Decyzją z dnia 8 września 2015 roku organ rentowy przedłużył wypłatę renty rodzinnej dla B. do 31 stycznia 2016 roku i P. do 31 sierpnia 2019 roku (decyzja k.193 akt ZUS).

Od 1 lutego 2016 roku renta rodzinna przysługiwała już tylko P. W. i nadal wypłacana była do rąk matki B. W. (decyzja z 15 II 2016 roku k.194 akt ZUS).

Decyzją z dnia 22 sierpnia 2016 roku organ rentowy podjął wypłatę renty rodzinnej do rąk P. W., pod adresem dotychczasowym ul. (...) P.. W punkcie VIII pouczenia zawarta została informacja o obowiązkach osoby pobierającej rentę rodzinną (decyzja k.196 akt ZUS).

W dniu 13 września 2017 roku do organu rentowego wpłynęło zaświadczenie z Zespołu Szkół Nr (...) w P., w którym zamieszczono informację, że P. W. nie kontynuuje nauki, nie uzyskał promocji do następnej klasy (zaświadczenie k.200 plik I akt ZUS).

Następnie decyzją z dnia 5 października 2017 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w Ł. w Z. wstrzymał wypłatę świadczenia dla ubezpieczonego z dniem 1 października 2017 roku z powodu nieotrzymania promocją do kolejnej klasy technikum. (decyzja k. 201 plik I akt ZUS).

Ubezpieczony w dniu 28 września 2017 roku przedstawił zaświadczenie z (...) Liceum Ogólnokształcącego dla dorosłych w P. świadczące o tym, że jest słuchaczem semestru pierwszego w roku szkolnym 2017/2018. Na zaświadczeniu znajduje się adnotacja o treści „proszę o dalsza wypłatę renty rodzinnej” i podpis (...). Na zaświadczeniu wskazano adres wnioskodawcy - (...)-(...) P., (...) (zaświadczenie k. 203 plik I akt ZUS).

Decyzją z dnia 27 października 2017 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w Ł. w Z. podjął wypłatę renty rodzinnej dla P. W. ustalając termin do kiedy świadczenie przysługuje tj. do 31 sierpnia 2018 roku (decyzja k. 205-206 plik I akt ZUS).

Następnie decyzją z dnia 13 września 2018 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w Ł. w Z. wstrzymał wypłatę renty rodzinnej dla P. W. od 1 września 2018 roku z powodu braku aktualnego zaświadczenia o kontynuowaniu nauki (decyzja k. 209-210 plik I akt ZUS).

W dniu 18 grudnia 2018 roku (...) Liceum Ogólnokształcące dla dorosłych w P. przedstawiło zaświadczenie z którego wynika, że wnioskodawca był słuchaczem szkoły od dnia 12 września 2017 roku. Z dniem 25 lutego 2018 roku został skreślony z listy słuchaczy (zaświadczenie k. 213 plik I akt ZUS).

W dniu 18 grudnia 2018 roku została stwierdzona nadpłata renty rodzinnej za okres od 1 marca 2018 roku do 31 sierpnia 2018 roku w łącznej kwocie 6.178,80 zł (notatka k. 215 plik I akt ZUS).

Sąd Okręgowy w Łodzi zważył, co następuje:

Odwołanie jest zasadne jedynie częściowo.

Zgodnie z art. 68 ust 1 do ust. 6 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 17 grudnia 1998 r. (Dz.U. z 2018 r. poz. 1270) dzieci własne, dzieci drugiego małżonka i dzieci przysposobione mają prawo do renty rodzinnej: 1) do ukończenia 16 lat; 2) do ukończenia nauki w szkole, jeżeli przekroczyły 16 lat życia, nie dłużej jednak niż do osiągnięcia 25 lat życia, albo 3) bez względu na wiek, jeżeli stały się całkowicie niezdolne do pracy oraz do samodzielnej egzystencji lub całkowicie niezdolne do pracy w okresie, o którym mowa w pkt 1 lub 2.

Zgodnie z art. 138. ust. 1 ustawy emerytalnej osoba, która nienależnie pobrała świadczenia, jest obowiązana do ich zwrotu.

2. Za nienależnie pobrane świadczenia w rozumieniu ust. 1 uważa się:

1) świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania;

2) świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie fałszywych zeznań lub dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzenia w błąd przez osobę pobierającą świadczenia.

3. Za nienależnie pobrane świadczenia w rozumieniu ust. 1 uważa się również świadczenia wypłacone z przyczyn niezależnych od organu rentowego osobie innej niż wskazana w decyzji tego organu.

4. Nie można żądać zwrotu kwot nienależnie pobranych świadczeń za okres dłuższy niż 12 miesięcy, jeżeli osoba pobierająca świadczenia zawiadomiła organ rentowy o zajściu okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, a mimo to świadczenia były jej nadal wypłacane, w pozostałych zaś wypadkach - za okres dłuższy niż 3 lata, z zastrzeżeniem ust. 5.

Zgodnie z art. 84 ust 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2019 r. poz. 300) osoba, która pobrała nienależne świadczenie z ubezpieczeń społecznych, jest obowiązana do jego zwrotu, wraz z odsetkami, w wysokości i na zasadach określonych przepisami prawa cywilnego, z uwzględnieniem ust. 11.

W myśl ust. 11 powołanego przepisu jeżeli osoba pobierająca świadczenia zawiadomiła organ wypłacający te świadczenia o zajściu okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń albo wstrzymanie ich wypłaty, a mimo to świadczenia były nadal wypłacane, kwoty nienależnie pobranych świadczeń z ubezpieczeń społecznych podlegają zwrotowi bez odsetek.

W niniejszej sprawie sporne było zagadnienie, czy żądanie organu rentowego zwrotu nienależnie pobranego świadczenia jest zasadne, a jeśli tak, to w jakiej wysokości.

W uznaniu Sądu roszczenie o zwrot nienależnie pobranego świadczenia jest uzasadnione co do kwoty głównej, ale nie co do odsetek.

Renta rodzinna, przyznana była wnioskodawcy po zmarłym ojcu. Należy podkreślić, że wnioskodawca w okresie od 12 września 2017 roku był słuchaczem (...) Liceum Ogólnokształcącego dla dorosłych w P.. Z dniem 25 lutego 2018 roku został skreślony z listy słuchaczy tej szkoły. Bez znaczenie pozostaje fakt, że wnioskodawca twierdzi, iż świadczenia nigdy nie dostał, a odbierała je jego matka. Ubezpieczony jest osobą pełnoletnią decyzją z momentem uzyskania pełnoletniości były mu dostarczane wraz z pouczeniem. Skarżący powinien więc zgłosić fakt wyprowadzki i zmienić adres, na który świadczenie było dostarczane. Podkreślić należy, iż wnioskodawca posługiwał się wyłącznie, również w toku niniejszego postępowania adresem (...)-(...) P., (...). Nigdy nie podał innego. Również w toku postępowania, mimo pouczenia, nie przedłożył żadnych wniosków dowodowych, jak również nie stawiał się na rozprawie, uniemożliwiając choćby weryfikację swoich twierdzeń.

Nie sposób także przyjąć, iż nie znał treści pouczenia, bowiem na złożonym zaświadczeniu znajduje się jego wniosek o podjęcie wypłaty wraz z podpisem. Znał zatem swoje obowiązki w zakresie prawa do ubiegania się o świadczenia.

Dodatkowo powinien zgodnie z pouczeniem, w momencie wykreślenia z listy słuchaczy, poinformować o tym organ rentowy, aby zapobiec wypłacie świadczenia nienależnego. W tej sytuacji uznać należy, że pobrana w okresie od 1 marca 2018 r. do 31 sierpnia 2018 r. renta rodzinna jest świadczeniem nienależnymi, w rozumieniu przepisu art. 138 ustawy o emeryturach i rentach z FUS i podlega obowiązkowi zwrotu. Wskutek powyższego Sąd Okręgowy, na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c., oddalił odwołanie w zakresie, w jakim skarżący kwestionował obowiązek zwrotu nienależnie pobranego świadczenia za okres od 1 marca 2018 r. do 31 sierpnia 2018 r., o czym orzeczono w punkcie 2 sentencji wyroku, biorąc pod uwagę fakt, iż wnioskodawca był prawidłowo pouczony o okolicznościach pozbawiających go prawa do renty.

Natomiast jako niezasadne należało ocenić obciążenie ubezpieczonego obowiązkiem uiszczenia odsetek ustawowych od nienależnie pobranej renty rodzinnej.

Z mocy art. 84 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz. U. z 2009 r. Nr 205, poz. 1585 ze zm.) osoba, która pobrała nienależne świadczenie z ubezpieczeń społecznych, jest obowiązana do jego zwrotu, wraz z odsetkami, w wysokości i na zasadach określonych przepisami prawa cywilnego. W myśl ust. 11 wskazanego przepisu - jeżeli osoba pobierająca świadczenia zawiadomiła organ wypłacający te świadczenia o zajściu okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń albo wstrzymanie ich wypłaty, a mimo

to świadczenia były nadal wypłacane, kwoty nienależnie pobranych świadczeń z ubezpieczeń społecznych podlegają zwrotowi bez odsetek za zwłokę.

Istotną kwestią jest zatem ustalenie daty wymagalności nienależnie pobranych świadczeń. Organ rentowy naliczył je za okres od 27 marca 2018 roku do 16 stycznia 2019 roku czyli aż do dnia wydania skarżonej decyzji, a zatem niejako uznał, że miał prawo żądać ich zwrotu już w dacie wypłaty. Z poglądem takim nie sposób się zgodzić. Trzeba bowiem przypomnieć, że świadczenia z ubezpieczeń społecznych są przyznawane w drodze decyzji administracyjnych i na podstawie decyzji administracyjnych są wypłacane. Nie można zatem utrzymywać, że świadczenia wypłacone na podstawie pozostającej w obrocie prawnym decyzji administracyjnej jako nienależne podlegały zwrotowi w dacie wypłaty, choćby przesłanki przyznania świadczenia w rzeczywistości nie istniały lub odpadły. Świadczenia w myśl art. 84 ustawy systemowej i art. 138 ustawy o emeryturach i rentach uważane za nienależne podlegają zwrotowi dopiero wtedy, gdy organ rentowy wyda stosowną decyzję administracyjną. Podobny pogląd wyraził Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 3 II 2010 roku w sprawie I UK 210/09 (LEX 585713).

Odesłanie do prawa cywilnego w kwestii naliczania i ustalania odsetek oznacza, że organy ZUS naliczać powinny odsetki ustawowe (art. 359 § 2 k.c.) od dnia doręczenia decyzji obligującej do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia (por. orzecznictwo SN odnoszące się do stosunków cywilnych: wyrok z dnia 8 lipca 1977 r., II CR 233/77, Lex nr 7962; uchwała z dnia 6 marca 1991 r., III CZP 2/91, OSNCAPiUS 1991, nr 7, poz. 93; wyrok z dnia 30 marca 1998 r., III CKN 330/97, OSNCAPiUS 1998, nr 12, poz. 209).

Powyższe stanowisko potwierdza także orzecznictwo Sądu Apelacyjnego w Łodzi.

Stosownie do wyroku z dnia 3 grudnia 2013 r., o sygn. akt III AUa 436/13, Sądu Apelacyjnego w Łodzi skoro wydanie decyzji administracyjnej jest konieczne w celu stwierdzenia obowiązku zwrotu przez ubezpieczonego - na podstawie art. 138 ust. 1 u.e.r.f.u.s. - nienależnie pobranego świadczenia, nie może być mowy o opóźnieniu w spełnieniu tego obowiązku przed wydaniem tej decyzji. "Żądanie zwrotu" nienależnie pobranego świadczenia następuje przez doręczenie dotyczącej tego decyzji (można powiedzieć, że staje się wymagalne w tym momencie, a nie w czasie spełniania świadczeń). Z tą też chwilą następuje też wymagalność (w prawnym znaczeniu art. 359 § 2 k.c.) roszczenia o odsetki, gdyż od tej chwili dłużnik pozostaje w opóźnieniu ze spełnieniem świadczenia głównego (art. 481 § 1 k.c.). Konsekwencją powyższego jest zatem uznanie, że nie ma podstaw do żądania przez organ rentowy zwrotu odsetek naliczanych od dnia wypłaty świadczenia uznanego za nienależnie pobrane.

W podobnym tonie wypowiedział się Sąd Apelacyjny w Łodzi w wyroku z dnia 19 listopada 2013 r., o sygn. akt III AUa 198/13, twierdząc że skoro wydanie decyzji administracyjnej jest konieczne w celu stwierdzenia obowiązku zwrotu nienależnie pobranego świadczenia, nie można mówić o opóźnieniu w spełnieniu tego obowiązku przed wydaniem decyzji. Konsekwencją powyższego jest zatem uznanie, że nie ma podstaw do żądania przez organ rentowy zwrotu odsetek naliczanych od dnia wypłaty świadczenia uznanego za nienależne.

Decyzję organu rentowego w zakresie odsetek uznać należy zatem za nieprawidłową. Z tych też względów Sąd Okręgowy, na podstawie art. 477¹⁴ § 2 kpc, zaskarżoną decyzję ZUS zmienił orzekając, że wnioskodawca nie jest zobowiązany do uiszczenia odsetek od nienależnie pobranej renty rodzinnej za okres od 27 marca 2018 roku do 16 stycznia 2019 roku.

ZARZĄDZENIE

odpis wyroku wraz z uzasadnieniem doręczyć pełnomocnikowi organu rentowego, wypożyczając akta rentowe.

1 VIII 2019 roku.